

Təzadlar dalğasında üzən şair

*Tbilisi şəhərində Xəzər Universitetinin təsisçisi və rektoru,
professor Hamlet İsxanlı ilə görüş keçirilmişdir*

2006-cı il mayın 24-də Gürcüstan Dövlət Universitetinin "Ədəbiyyat cəmiyyəti" və Gürcüstan Texniki Universitetinin dəvəti ilə Tbilisi şəhərində Xəzər Universitetinin təsisçisi və rektoru, professor Hamlet İsxanlı ilə görüş və gürcü dilində nəşr olunmuş "Həyat poeziyası" kitabının təqdimatı keçirilmişdir.

Görüşün rəsmi hissəsində professor Hamlet İsxanlı haqqında film göstərildikdən sonra fəlsəfə elmləri doktoru, professor Camal Mustafayev, kimyaçı, nasir, dramaturq və ədəbiyyat üzrə Gürcüstan Dövlət mükafatı laureatı, professor Rezo Kldiaşvili, Gürcüstan Dövlət Universitetinin əməkdaşı, professor Amiran Qomarteli, Gürcüstan Texniki Universitetinin rektoru, akademik Ramaz Xurodze və professor Hamlet İsxanlı çıxış etdilər.

Görüşdə Gürcüstan Texniki Universitetinin və Xəzər Universitetinin mahnı və rəqs ansambları da maraqlı konsert proqramı ilə mərasimi canlandırdı. Tələbələr və ədəbiyyatsevərlər Hamlet İsxanlının şeirlərini gürcü və Azərbaycan dillərində səsləndirdilər.

Həmin tədbirlə bağlı "Gürcüstan" qəzetində dərc edilmiş geniş yazıyı "Xəzər Xəbər" jurnalının oxucularına təqdim edirik.

Bu il mayın 24-də Gürcüstan Texniki Universitetinin akt salonunda məşhur riyaziyyatçı alim, ictimai xadim, şair, Bakı Xəzər Universitetinin təsisçisi və rektoru professor Hamlet İsayevin (İsxanlı) gürcü dilində nəşr olunmuş «Bu da bir həyatdı» kitabının təqdimat mərasimi keçirildi.

Aparıcı Hamlet İsxanlını mərasim iştirakçılarına təqdim etdikdən sonra səhnədəki ekranda universitetin müəllim- professor heyəti, gürcü və azərbaycanlı tələbələr, ziyalılar, yaradıcı təşkilatların nümayəndələri alim-şairin həyat və yaradıcılığını əks etdirən filmə baxdılar.

Azərbaycanın adlı-sanlı filosofu, professor **Camal Mustafayev** Hamlet İsxanlının poeziya yaradıcılığı barədə söz söylədi. Alimin dəyərləndirməsində poeziya «*bizim üçün bir növ din-imandır, belə müqayisə təəccüblü görünə bilər, ancaq burada təəccüblənəsi bir şey yoxdur*» - deyə Camal müəllim sonra salona müraciətlə: - *Əsl poeziyanın mahiyyəti nədir?* - deyə sual etdi və cavabında: - *Məhəbbət, sevgi*, - dedi. - *Bəs, ali imanın mahiyyəti nədir? Əlbəttə, məhəbbət! Allaha məhəbbət, yaradılmışlara məhəbbət! Bu, həm fəlsəfənin, həm də dinin canı-*

qanıdır! Bu mənada biz hər bir xalqın əsl poeziyası, o cümlədən, əlbəttə, Azərbaycan xalqının poeziyası qarşısında baş əyirik.

Hamlet İsxanlı nədən yazır? Onun kitabı qarşımızdadır. Gürcü dilində həyat poeziyası deməkdir. Ad tamamilə düzgündür. Hamlet İsxanlı oxucunu bədii söz vasitəsilə həyatın mənası barədə düşünməyə məcbur edir. Həyat təzadları, ziddiyyətləri üzərində düşündürür.

Mən Hamlet İsxanlı poeziyası haqqında bir sıra məqalələrlə çıxış etmişəm. Qısaca, orada nədən danışıldığı haqqında.

Hamlet İsxanlı bizim poeziya ənənələrimizə yeni yolla yanaşır. Bu yenilik özünü Hamlet İsxanlı yaradıcılığında söz və canlı mənanın dialektik vəhdətində ^ göstərir. Həqiqət budur ki, yaradıcı mənə W daşmadan heç bir poetik söz uzun müddət yaşamaq haqqı qazana bilmir.

Hazırda İsxanlının xalq arasında şöhrətindən danışılır. Bunun mənası ondan ibarətdir ki, o özü həyatı filosofcasına dərk edir və oxucularını da həyatın mənası barədə düşünməyə məcbur edir. Onun maarifin, təhsilin təşkili sahəsində fəaliyyətinə gəldikdə, o, dünyada Xəzər Universitetinin təcrübəsini şöhrətləndiribdir. O, yaradıcılıq zirvəsinə doğru gedir, yazır, yaradır, fəaliyyət göstərir, onun hər addımı doğma xalqına, Azərbaycana, ümumiyyətlə, insanlığa xidmətdir.

*İ.Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin professoru **Amiran Qomarteli** Hamlet İsxanlının adını çəkəndə: «Mən məşhur Vaqifi xatırlam» - dedi. - «Vaqif» şairin təxəllüsüdür, mənası bilici deməkdir. Xalq arasında «hər oxuyan Molla Pənah olmaz» sözlərindən sonra klassik irsi nahaq yerə xatırlamadığımı, yəqin ki, anladınız. Vaqifi xatırladım, ona görə ki, xoşbəxtlikdən ənənə davam edir. Bizim şairin, riyaziyyatçı alimin, rektorun, ictimai xadimin simasında davam edir».*

Hər şairin öz baş mövzusu vardır. Hamletin kitabında bu baş mövzu insan ömrüdür. Lakin burada göylə yer əlaqəsi də vardır. Hamlet İsxanlı deyir ki, mən həmişə göyə can atıram. Gürcü dilində bu çox şairənə səslənir. Onun təqdimatında həyat ahəngi göylə yerin birləşməsindədir. Kitabda bu aydınca hiss edilir.

Bu kitabda böyük tolerantlıq vardır. Təəssüf ki, misalları azərbaycanca təqdim edə bilmirəm. «Bakı» şeirində belə sətirlər vardır: «Daş heykəl, daş qala, daşdan binadır. Lakin heç vaxt heç kəs Bakıda ayrı cür düşünənlərə daş atmayıb». Bu tolerantlıq kitabın hər şerində hiss olunur. Ən əsası yaxınlara sevgidir. Sevgi lirikası kitabda Allahdan insana, insandan Allaha doğru gedir. İlahi sevgidir kitabın mənası, hər sətiri, hər sözüdür.

*Bu yerdə kitabın gürcü dilinə bizim yetirməmiz şair İmir Məmmədlinin necə tərcümə etdiyi də maraqlıdır. *Şeirlər gürcü dilində gözəl və uğurlu səslənir.**

*Ən maraqlı çıxışlardan biri Hamlet İsxanlı şeirlərinin həm azərbaycanca, həm də gürcücə təhlilini verən Tbilisi Dövlət Universiteti gürcü filologiyası fakültəsinin tələbəsi **Oqtay Kazımovun** çıxışı oldu. «Hamlet İsxanlı şeirləri insan həyatı barədə düşüncələrdir, cavab axtarışıdır, cavab isə müəllifin daxili, poetik dünyasından bəhrələnərək oxucunu düşüncəyə çəkməsi, öz orbitinə almasıdır:*

***Fikir yüklü sənətkaram,
Düşünürəm aram-aram.
Tanrım, saxla nəzərimdə,***

***Bu torpağın üzərində
Düşündükə bəxtiyaram.***

Həmin bəndin Oqtayın deyimində gürcü dilində səsləndirilməsi mərasim iştirakçıları tərəfindən alqışlarla qarşılandı.

Oqtay Kazımovun hər iki dildə paralellər və müqayisələr apararaq rəvan şərtləri ilə demək olar ki, tərcümə haqqında dinləyicilərdə İsxanlı poeziyasının dil və üslub xüsusiyyətləri barədə də bitkin təsəvvür yaratdı.

Texniki Universitetin rektoru, professor **Ramaz Xurodze** dedi ki, bir sıra maraqlı riyazi işlərin müəllifi kimi çox maraqlı və tanınmış alim, şəxsiyyət olan şair Hamlet İsxanlı həm də yazıçı, tərcüməçi, təhsil işinin mahir təşkilatçısıdır. Onun yox yerdən yaratdığı dünya təhsil standartları səviyyəsindəki Xəzər Universiteti Amerika səfirliyinin dəyərləndirməsinə görə Yaxın Şərqi Harvard Universitetidir. Bu, böyük nailiyyətidir.

Belə ağır yükə baxmayaraq, mənim çox hörmətli həmkarım daim hərəkətdədir, yazır, ürək arzudan soyumur, - bu, çağdaş klassik alim obrazıdır. Nəhəng simadır dostum Hamlet İsxanlı. Dediklərim tərifə bənzəsə də, bu, sırf həqiqətdir. O, dünyaya mən nə gətirdim sualını qoyur. Əziz şairimiz, sən dünyaya sevgi, məhəbbət gətiribsən! Bunu öz ətrafında yaradıb, azərbaycanlılarla gürcülər arasında, ümumiyyətlə isə insanlıq arasmda ahəngdarlıq lirası ilə qarşılıqlı anlaşma, hörmət və etimad himni yaradıbsan. Bu, azdırmı?!

Sonda çıxış edən **Hamlet İsxanlı** sözə ondan başladı ki, mən Gürcüstanda doğulmuşam. Bu, böyük səadətdir. Yalnız mən yox, Gürcüstanda daha çox maraqlı adamlar doğulmuşlar. Bununla mən fəxf edirəm. Gürcüçə oxuyub yazıram, ancaq təəssüf ki, danışmaqda çətinlik çəkirəm. Bir də poeziya haqqında söz gedəndə, bu çox dərin bilik tələb edir. Ona görə də icazənizlə rus dilində danışacam.

Bəzən müsahibələrdə soruşurlar: sən xoşbəxtsənmi? Əlbəttə, belə suala birmənalı cavab vermək çətinidir. Çünki həyat o qədər mürəkkəb, o dərəcədə təzadlar üstündə qurulmuşdur ki, heç vəchlə deyə bilməzsən sən xoşbəxtsən. Belə ki, hər şey həm sevinc, həm kədər bizimlə yanaşıdır, sanki paralel addımlayır. Çünki biz tək deyilik. Bizim ailəmiz, qohumlarımız, həmyerlilərimiz, xalqımız vardır. Və bizi əhatə edənlərin sevinc və kədəri qəlbimizdə əks-səda verir, ona görə də gah sevinirik, gah da kədərlənirik.

Dedim ki, Gürcüstanda dünyaya göz açmışam, orta məktəbi burada bitirmişəm. Anam, qardaşım burada yaşayırlar. İş elə gətirib ki, özüm hazırda Azərbaycanda yaşayıram. Belə ki, məndə həm Gürcüstan, həm də Azərbaycan yaşayır.

Sonra bir riyaziyyatçı, təhsil işçisi, bəzən də poeziya ilə məşğul olan bir adam kimi, demək olar ki, bütün dünyanı gəzmişəm-həm Uzaq Şərqi, həm Uzaq Qərbi, Çindən Kiçik Asiyayadək, Amerikayadək hə ryeri. Və mənə bütün coğrafiyanı görmək nəsb olmuşdur. Bundan sonra mən bir daha Gürcüstanı, Azərbaycana qayıdıram. Bir tərəfdən, dəğrudən də, xoşbəxtlikdir ki, bütün dünyanı dərk edirsən. Ancaq gör-götürdən sonra özünə sual verirsən: niyə mənim xalqım fransızdan və başqalarından yoxsul yaşayır. Yəni yenə də həmin o coğrafiya sənə həm sevinc, həm kədər, həm qəm gətirir. Bununla yanaşı biz daim sabaha, gələcəyə baxmalıyıdıq. «Əli və Nino» adlı kitab var. Müəllifi hələlik məlum deyildir. Qurban Səid təxəllüslü müəllif göstərilir. Son on ildə Qərbdə bu ən oxunaqlı kitabda azərbaycanlı Əlixanlı gürcü qızı Ninonun məhəbbəti qələmə alınmışdır. Onlar gah

Bakıda, gah Tbilisidə, gah İranda, gah da Dağıstanda görüşürlər. Təəssüf ki, onların məhəbbəti faciə ilə sonuclanır, çünki o dövrün özü faciəli idi - bu, on səkkizinci il idi. Lakin bununla yanaşı əsərdə həm azərbaycanlıya, həm də gürcüyə xas olan cəhətlər ustalıqla qələmə alınmışdır. Ayrı cür olsa təəccüblü görünərdi. Çünki bu xalqlar ayrılmazdır. Çünki bu xalqlar əsrlər boyu birlikdə yaşayıb, yaradır, dostluq edir.

Mən niyə təzadlardan danışırım. Çünki təzadlar, ziddiyyətlər yaradıcılıqda da öz əksini tapır. Bu və digər şəkildə yaradan insan təzadlardan yayına bilmir. Təzadlardan riyaziyyatda, fizikada qaçmaq olar, ancaq nə poeziyada, nə dramaturgiyada, nə də prozada bu mümkün deyildir. İş elə gətirib ki, uşaqlıqdan məndə həm təbiət elmlərinə, həm humanitar elmlərə maraq güclü olub. Bir tərəf də bu, sevinc və xoşbəxtlik gətirir, çünki dünyanın gedişini, təbiətdə baş verən hadisələri riyazi dillə dərk edə bilirsən. Digər tərəfdən poeziya, humanitar elmlər vasitəsilə dünyanı başqa cür dərk etməli olursan. Bunlar yanaşıdırlar. Belə gerçəkliyin özündə də bir təzad vardır. Sanki iki od arasındasan. Deyə bilərlər ki, SƏN peşəkar riyaziyyatçısan, öz sahənlə məşğul ol, teoremlərini isbat et, niyə birdən poeziyaya vuruldun? Doğrudan da, poetik əsər, mədəniyyət, yaxud riyaziyyat barədə kitab yazırsan. Onlar sanki bir sırada yanaşıdırlar, ancaq həm də bir-birilə rəqabətdədirlər. Belə təsəvvür yaranır ki, bir sahədə sən dəyişikliklərə dala bilirsən, ancaq digər sahə sənə mane olur, çünki öz arxasınca çəkir. Yenə də yaradıcılıqda təzad özünü göstərir. Təzadlar, təəssüflükdənmi, xoşbəxtlikdənmi gerçəklikdən ömrümüzün sonunadək bizi izləyir.

Şərqdə arvad haqqında danışılarda məhrəm olduğu üçün nəsə əvvəlcə üzr istənilir. Bəzən evdə mənə deyirlər ki, özünü uşaq kimi aparma, universitetdəsən, bir az mötəbər, təkminli ol, yaşa dolubsan, belə olmaz. Bu barədə dərc olunmamış şeirim var. Mənası belədir: məndə həm uşaqlıq, həm gənclik, həm də ahıl çağım yaşayanda mən nə edə bilərəm. Əgər uşaqlığım olmasa şerim də yaranmazdı, ən yaxşı şeir uşaqlıqdır, digər tərəfdən, gözəllik vurğunu gənclik içimi deşir, bunsuz həyat boş şeydir. Bu yandan da yaş öz sözünü deyir. Heminqvey demişkən, insanlar yaşa dolduqca ağıllı yox, ehtiyatlı olurlar. Təəssüf ki, bu sahədə də özümə sığışa büməmişəm, ehtiyatlı deyiləm. Ona görə də burada da təzadlardan xali deyilik.

Burada şer oxudular:

***Yadımdamı, xoş baxışdan
Könül həyəcan duyardı,
Bir oğlan da yaranışdan
Xəyallarla yaşayardı ?***

Gürcü dilində başa düşsəm də tərcümənin nə dərəcədə uğurlu olduğunu deyə bilmərəm! (gürcücə tərcüməsini oxuyur).

Həyat belə başlanır. Həyatın şeiriyyəti belə yaranır. Mənim gürcü dilində kitabım da beləcə yarandı. Çox peşəkar tərcüməçilər mənim şeirlərimi müxtəlif dillərə tərcümə ediblər. Ancaq mən hamısından baş gürcücüyə tərcüməni hesab edirəm. Çünki bu dil, bu ad mənim üçün doğmadır. Mən «mənim Rusiyam» deyə bilmirəm, ancaq «mənim Gürcüstanım, mənim Azərbaycanım» deyirəm. Çünki bunlar bölünməzdir. Poeziya sadəcə şer demək deyildir. Poeziya dillə sadə ifadə

oluna büməz, poeziyanı düymaq olar. Ona görə də poetik əsəri başqa dilə tərcümə etmək prinsipcə demək olar ki, mümkün deyildir. Çünki poetik əsər yazıldığı dilin əsasına köklənir, onun özəllikləri və gözəllikləri üstündə inkişaf tapir. Ona görə də onu öz özəllikləri ilə başqa dilə keçirmək və köçürmək əməliyyatı barədə ədəbiyyat nəzəriyyəçiləri mübahisə edirlər.

Mən özüm də tərcümə edirəm fransız, ingilis, rus dillərindən Azərbaycan dilinə, həmişə yox, maraqlı mövzular olanda, ancaq həmişə də onun çox mürəkkəb, çətin olduğunu görmüşəm. Mən tərcüməçi əməyinə valeh oluram. Öz şerlərimin tərcüməsi təcrübəsində bunu görmüşəm. Tərcüməçilər həm də qəhrəmandırlar. Mən XX əsrin poeziya nəhəngi Səməd Vurğuna heyran olmuşam. O, Puşkinin «Yevgeni Onegin»ini böyük ustalıqla elə tərcümə etmişdir ki, orijinalın incəlikləri saxlanmışdır. S.Vurğun öz iki həmkarı ilə Ş.Rnstavelinin«Vepxisad-ğaosani»sini də azərbaycancaya tərcümə edibdir. Bu, əla tərcümədir. Ona Azərbaycan poeziyasının incisi deyərdim. Belə tərcümələr nadir haldır. Poeziyanı tərcümə etmək lazımdır, ancaq bu, demək olar ki, mümkün deyildir. Belə qeyri-mümkünü mümkün edən İmir Məmmədliyə təşəkkür edirəm.

Biz poeziya dəqiqəsində bi ryerdəyik. O, dostları riyaziyyatçı Ramaz Xurodzeyə və bütün poeziya həvəskarlarına təşəkkür etdi.

«Dünyada mütləq xoşbəxtlər yoxdur, amma bu dəqiqələri mən həyatımın ən xoşbəxt anı hesab edirəm» - dedi Hamlet İsaxanlı.

Görüş Xəzər və Tbilisi Texniki universitetləri bədii özfəaliyyət kollektivlərinin konserti ilə sona yetdi.

Süleyman Əfəndi

Fotolar Lamiyə Tahirovanındır

("Gürcüstan " qəzeti, 2 iyun 2006)